

Nr 20

Civilutskottets betänkande i anledning av motion om vidgat medinflytande i vissa ärenden enligt byggnadslagstiftningen

Motionen

I motionen 1972:614 av herr Norrby i Åkersberga m. fl. (fp) hemställs med hänvisning till motiveringen i motionen 1972:559 att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om utredning och förslag om vidgning av sakägarbegreppet i och nya former för handläggning av ärenden enligt byggnadslagstiftningen så att alla som berörs i avsevärd mån av ett ärende får ökade möjligheter att påverka handläggning och beslut.

Gällande ordning m. m.

Förfarandet vid *utarbetande av planer* har fått en allmän reglering i 14 § byggnadsstadgan (BS). Här föreskrivs att planförfattarna skall samråda inte endast med kommunala och statliga myndigheter utan även med "sammanslutningar och enskilda personer, som kunna hava ett väsentligt intresse av frågan". Denna föreskrift följs upp av ett stadgande i 16 § BS att planförslaget, då det överlämnas för antagande eller fastställelse, skall vara åtföljt av bl. a. en "redogörelse för det samråd med myndigheter, markägare och andra", som ägt rum vid utarbetande av förslaget. I samband med förslag om ändringar i byggnadslagen (BL) och BS framhöll chefen för kommunikationsdepartementet (prop. 1959:168, 3LU:26) bl. a. att det var nödvändigt att planförfattaren på ett så tidigt stadium som möjligt gjorde sig underrättad om de synpunkter på frågan som företräddes av intressenterna. Det kunde med hänsyn därtill vara befogat att ge föreskrifter om förfarandet efter mönster av t. ex. reglerna om förrättning enligt jorddelningslagen. Eftersom det å andra sidan dock ansågs befogat att ibland – med hänsyn till allmänna intressen – omgärda planläggningen med viss sekretess, utformades inte några mer detaljerade regler.

Planförslag skall enligt 17 § BS *utställas till granskning* efter kungörelse i tidningarna. Kända och inom riket boende markägare skall underrättas skriftligen. Enligt samma stadgande äger "den som ej åtnöjes med förslaget" framställa anmärkningar däremot.

Mot ett positivt *kommunalt beslut* rörande detaljplan m. m., vilket skall fastställas av Kungl. Maj:t eller länsstyrelsen, samt över förslag till regionplan får inte föras talan särskilt, "vederbörande" dock obetaget att framställa erinringar i fastställelseärendet (149 § BL).

Mot *länsstyrelsens beslut* om fastställelse får "den som är missnöjd"

anföra besvär hos Kungl. Maj:t. Denna besvärsmätt är dock, om beslutet innefattar fastställelse till alla delar, inskränkt till "sakägare, som i ärendet framställt yrkande vilket helt eller delvis lämnats utan bifall" (150 § BL).

Vid förslag till stadsplan eller byggnadsplan, m. m., skall enligt 15 § BS fogas *fastighetsförteckning*, angivande markägare och andra som på sakrättsliga grunder berörs av planförslaget. Förteckningen ligger till grund för underrättelser till sakägarna.

Statens planverk har i skrivelser till byggnadsnämnderna i december 1969 och i maj 1971 tagit upp bl. a. frågor om medborgarinsyn i bebyggelseplaneringen och riktat byggnadsnämndernas uppmärksamhet på behovet att vidga insynen i planeringen. En våren 1970 tillsatt särskild arbetsgrupp inom verket har redovisat erfarenheterna i denna fråga vid årsskiftet 1970-1971 i en vid sistnämnda skrivelse fogad promemoria.

I direktiven till *bygglagutredningen* (K 1969:55) uttalas, att kommunalplaner och detaljplaner måste utarbetas i samråd med olika intressenter och vara föremål för utställning och offentlig debatt. Det måste vidare, sägs det i direktiven, finnas garantier för att "enskilda personer, sammanslutningar och statliga och kommunala myndigheter, som har ett mera väsentligt intresse att bevaka" får tillfälle att yttra sig över planförslaget och att dessa synpunkter ingår i underlaget för fullmäktiges behandling.

Här berörda förhållanden anknyter även till *pågående utredningsarbete i övrigt*, arbetet inom utredningen om den kommunala demokratin (C 1970:29) och inom offentlighets- och sekretesslagstiftningskommittén (Ju 1970:49).

Besvärsmätt har behandlats i flera sammanhang, bl. a. i samband med antagandet av förvaltningslagen. Besvär får enligt denna lag föras av "den som beslutet angår" om det gått honom emot. Avgörandet av vilka intressen som är saklegitimerade hänskjuts således fortfarande till praxis. I fråga om besvärsmätt för ideell organisation anförde besvärssakkunniga, att sådan organisation som fått erkänd ställning att företräda vissa intressen, torde böra medges besvärsmätt i ärenden som angår dessa intressen (SOU 1964:27, 1968:27). Ur Kungl. Maj:ts praxis har redovisats bl. a. avgöranden där besvär över beslut om dispens för uppförande av nybyggnad från hembygdsförening, läns naturvårdsförbund resp. Naturvännernas förening i residensstad inte tagits upp till prövning. Samma utgång redovisas för besvär av styrelsen för Föreningen Hem och Skola över beslut om fastställelse av stadsplan (KU 1969:18).

1972 års riksdag har berört liknande frågor i samband med prövning av motioner angående kommunal demokrati (KU 1972:9).

Utskottet

Det uppdrag som lämnats bygglagutredningen omfattar även frågan om medinflytande i planering enligt byggnadslagstiftningen. Något riksdagens initiativ är därför inte erforderligt.

Utskottet vill dock i detta sammanhang erinra om vad statens planverk anført i skrivelser till byggnadsnämnderna och ansluta sig till meningen att behovet att vidga insynen i planeringen bör uppmärksammas.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motionen 1972:614.

Stockholm den 20 april 1972

På civilutskottets vägnar

ERIK GREBÄCK

Närvarande: herrar Grebäck (c), Bergman (s), Almgren (s), Kristiansson i Örkelljunga (s), fröken Ljungberg (m), herrar Petersson i Nybro (s), Jädestig (s), Karlsson i Mariefred (c), Strömberg (fp), Åkerfeldt (c), Ångström (fp), Persson i Karlstad (s) och Adolfsson (m).